

1. Etkinlik: Cümlelerdeki noktalı yerlere uygun sözcükleri yazınız.

1. Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan ahenkli söz söyleme sanatına denir.
2. Duygu ve düşünceleri coşkulu bir dille anlatan şiirlere, doğa güzelliklerini anlatan şiirlere, kahramanlık, yiğitlik ve savaş konularının işlendiği şiirlere, bilgi vermeyi amaçlayan şiirlere, toplumun aksayan yönlerini eleştiren şiirlere denir.
3. Şiir için ve kavramları da kullanılmıştır.
4. gelenekle doğan Türk şiiri, İslamiyetin kabulünden sonra Anadolu'da ve şeklinde iki koldan gelişmiştir.
5. İslamiyet öncesi Türk şiiri ölçüsüyle ve adı verilen saz eşliğinde söylenmiştir.
6. İslamiyet öncesi Türk şiirinde, ve ölçülere çok rastlanır.
7. İslamiyet öncesi Türk şiirinin nazım birimi olup dil dir.
8. İslamiyet öncesi Türk şiirinde doğa, aşk, kahramanlık konularının yanında,, ve de sıkça işlenen konulardandır.
9. adı verilen dinsel sürgün avları ile ya da denilen dinsel ziyafetlerde söylenen şiirlere denir.
10. Bir kimsenin ölümünün ardından yapılan ve adı verilen dinsel yas törenlerinde söylenen şiirlere denir.
11. Bugünkü atasözlerinin ilk biçimi niteliğindeki özlü sözlere denir.
12. Toplumunu derinden etkileyen olaylar sonucunda halk arasında kendiliğinden oluşan uzun nazım türüne denir.

at sevgisi

koşuk

kopuz

binicilik

sav

sagu

yuğ

şölen

epik şiir

askerlik

sekizli

yedili

Öz Türkçe

sığır

nazım

pastoral şiir

divan şiiri

manzume

dörtlük

şiir

lirik şiir

sözlü

on birli

toy

hece

halk şiiri

ölüm

satirik şiir

didaktik şiir

destan

2. Etkinlik: Örnek metinleri okuyarak nazım biçimlerini bulunuz. Eşleştirilen harfleri yuvarlaklara yazınız.

A. Sav

B. Sagu

C. Koşuk

D. Destan

1 Aç ne yimes,
tok ne times.

2 Kurt kuş kamug tirildi
Erkek tişi tirildi
Ögür alıp tarıldı
Yınka yana kirküsüz

3 İt ısırmaz, at tepmes time

4 Alp Er Tunga öldi mü?
Isız ajun kaldı mu?
Ödlek öçin aldı mu?
Emdi yürek yırtılır.

Ödlek küni tavratur
Yalnguk küçin kevretir
Erdin ajun sevirür
Kaçsa takı ertilür

5 Dünya bir deniz idi, ne gök vardı ne bir yer,
Uçsuz, bucaksız, sonsuz sular içreydi her yer!
Tanrı Ülgen uçuyor, yoktu bir yer konacak,
Uçuyor, arıyordu, katı bir yer, bir bucak.
Kutsal bir ilham ile, nasılsa gönlü doldu,
Kayıptan gelen bu ün, ona bir çare buldu.
Göklerden gelen bir ses, Ülgen'e buyruk verdi:
–Tut önündeki şeyi, hemen yakala! dedi.
Ülgen bu emre uydu, uzattı ellerini,
İçinden tekrarladı, Semânın sözlerini,
Denizden çıkan bir taş, fırladı çıktı yüze,
Hemence taşı tuttu, bindi taşın üstüne!
Artık Ülgen memnundu, rahatı bulmuş idi,
Üzerinde duracak bir yeri olmuş idi.
Göklerin emri ile, bulunca Ülgen durak,
Artık vakit gelmişti, gökleri yaratacak!

6 Böri (kurt) koşnısın
yimes.

7 Öpkem kelip ogradım
Arslanlayu kökredim
Alplar başın togradım
Emdi meni kim tutar

9 Yığlap udu artadım
(Ardından ağlayıp mahvoldum)
Bağrım başın kartadım
(Bağrımın yarasını deştim)
Kaçmış kutuğ irtedim
(Kaçan mutluluğu aradım)
Yağmur kipi kan saçar

8 Erdi aşın taturgan
Yavlak yağıç kaçurgan
Oğrak süsin kaytargan
Bastı ölüm ahtaru

Yağı otın öçürgen
Toydin anı köçürgen
İşler üzüp keçürgen
Teğdi okı öldürü

10 Alın (hile) arslan tutar,
küçin (güçle) sıçgan tutmas.

11 Yağmur yağıp saçıldı
Türlü çiçek suçıldı
Yincü kapı açıldı
Çından yapar yugruşur.

10. SINIF Türk Dili ve Edebiyatı

3. ÜNİTE Şiir

- İslamiyet Öncesi Türk Şiiri
- Geçiş Dönemi Türk Edebiyatı

Mehmet BAĞMANCI
Türk Dili ve Edebiyatı
Öğretmeni

3. Etkinlik: Kutucuklardaki cümleleri okuyunuz. Saguyla ilgili olanlara “a”, koşukla ilgili olanlara “b”, hem sagu hem de koşukla ilgili olanlara “c” yazınız.

1 Genellikle 7’li hece ölçüsüyle söylenir.

2 Nazım birimi dördlüktür.

3 Kafiye düzeni aaab, cccb, dddb şeklindedir.

4 Ahengi sağlamak için yarım kafiyeler, redifler ve asonanslardan yararlanılmıştır.

5 Hece vezniyle söylenir.

6 Yiğitlik, doğa sevgisi ve aşk gibi konularda yazılmış şiirlerdir.

7 Halk edebiyatındaki koşmaya benzer.

8 Divan edebiyatındaki mersiye, halk edebiyatındaki ağıta benzer.

9 Sığır, şölen ya da toylarda söylenir.

10 Dîvanu Lügati’t-Türk’te örnekleri bulunmaktadır.

11 Yuğ törenlerinde söylenirler.

4. Etkinlik:

Geçiş dönemi Türk Edebiyatıyla ilgili verilen bilgilerden doğru olanlara “D”, yanlış olanlara “Y” yazınız.

- () 1. Bu dönem eserleri Hakaniye lehçesiyle yazılmıştır.
- () 2. Eserlerin temel amacı İslamiyet’e yeni girmiş Türklere İslamiyet’in güzelliklerini öğretmektir.
- () 3. Dönem eserleri Öz Türkçe olup Arapça ve Farsça etkisi yoktur.
- () 4. Dönem eserlerinin tamamı hece ölçüsü ile yazılmış olup tek nazım birimi dördlüktür.
- () 5. Dönem eserlerinde İslamiyet öncesi dönemin kültürü ile İslam kültürü iç içedir .
- () 6. İslamî dönem Türk Edebiyatı X - XIII. yüzyıllar arasında Geçiş Dönemi’ni yaşamıştır.
- () 7. Gazel, kaside, mesnevi gibi Arap ve Fars Edebiyatlarında kullanılan nazım şekilleri ile eserler verilmiştir.
- () 8. Büyük Selçuklular, Karahanlılar ve Çağatay döneminde verilen eserler İslamiyet’in etkisinde oluşturulmuş ilk eserler olarak kabul edilir.

10. SINIF
Türk Dili ve
Edebiyatı

3. ÜNİTE
Şiir
Geçiş Dönemi Türk Edebiyatı

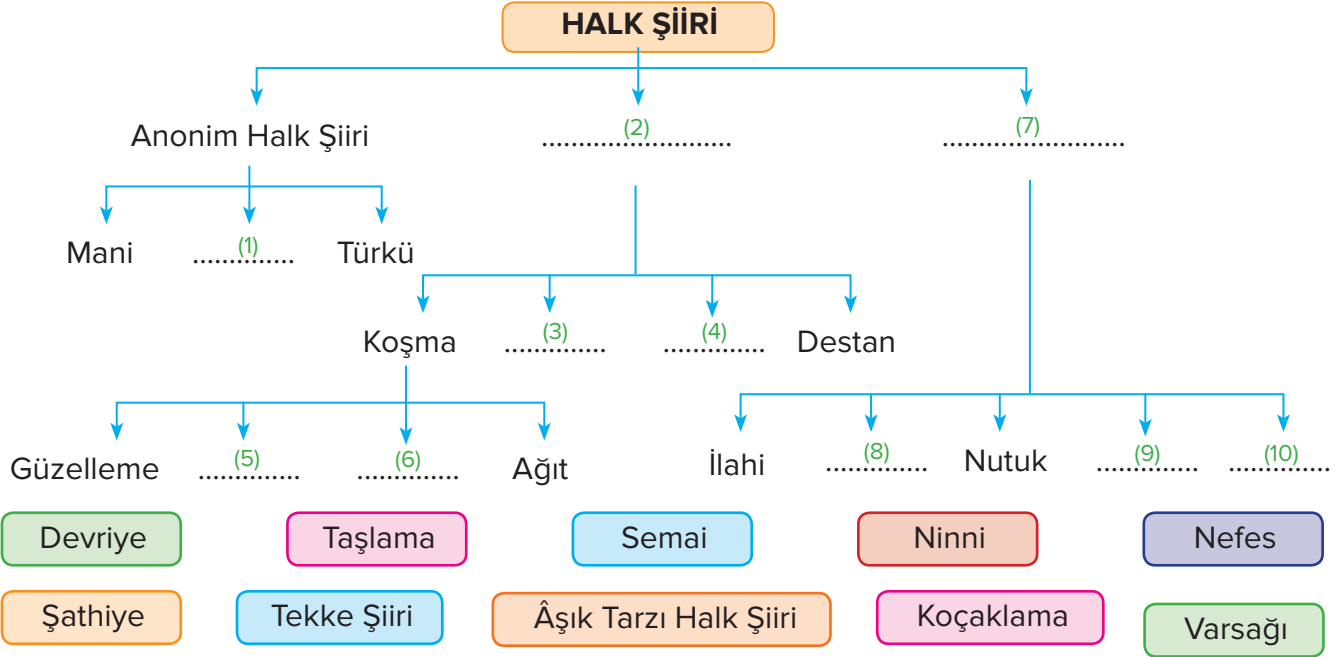
Mehmet BAĞMANCI
Türk Dili ve Edebiyatı
Öğretmeni

6. Etkinlik: Cümlelerdeki bilgiler hangi eserle ilgili ise o eserle eşleşen harfi kutucuklara yazınız.

A. Kutadgu Bilig B. Dîvânu Lügati't-Türk C. Atabetü'l Hakayık D. Divan-ı Hikmet

1.	Yusuf Has Hacip tarafından yazılmıştır.	
2.	Türkçenin ilk derleme sözlüğüdür.	
3.	Alegorik (sembolik) bir eserdir.	
4.	Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla yazılmıştır.	
5.	“Hakikatlerin Eşiği” anlamına gelir.	
6.	Edip Ahmet Yükneki tarafından yazılmıştır.	
7.	Türk edebiyatının ilk mesnevi örneğidir.	
8.	Türk edebiyatında aruz ölçüsüyle yazılan ilk eserdir.	
9.	Türkçenin ilk dil bilgisi kitabıdır.	
10.	Ahmet Yesevi'nin hikmetlerini içeren kitaptır.	
11.	Dinî - tasavvufî halk edebiyatını başlatan bir eserdir.	
12.	Devrinin dili, edebiyatı, coğrafyası, sosyolojisi ve tarihi hakkında kıymetli bilgiler vermektedir.	
13.	Didaktik bir ahlak kitabı olan eserde 76 deyim, 7 atasözü, 14 özdeyiş tespit edilmiştir.	
14.	Giriş bölümü gazel şeklinde, asıl konu ve sonuç bölümü ise dörtlükler şeklinde aruz ölçüsü ile yazılmıştır.	
15.	İşlediği konular bakımından “Kutadgu Bilig” ile benzerlik gösterir.	
16.	Eserde ideal insanda bulunması gereken nitelikler ile insanın ve devletin karşılıklı vazifeleri işlenmiştir.	
17.	Eserdeki hükümdar adaleti, vezir saadeti, bilge akıl ve anlayışı, derviş ise akıbeti temsil eder.	
18.	Eserin müellifi Yağma, Çiğil ve Karluk gibi Türk boylarını gezerek sözlü edebiyat ürünlerini derlemiş ve eserlerinde işlemiştir.	
19.	Eserin tek nüshası 1917 yılında Diyarbakırlı Ali Emirî tarafından satın alınıp bilim ve kültür dünyasına tanıtılmıştır.	
20.	Dinî - tasavvufî konulu şiirlerin nazım birimi dörtlük olup koşma şeklindedir ve hece ölçüsüyle yazılmıştır.	
21.	İslamiyet dönemi Türk edebiyatının ilk eseri olan bu eser aynı zamanda Türk edebiyatındaki ilk siyasetname örneğidir.	
22.	Türk edebiyatında Arap alfabesiyle, beyit nazım birimiyle aruz ölçüsüyle ve Hakaniye Türkçesiyle yazılmış ilk eserdir.	
23.	İslamî Türk edebiyatının ilk tevhit ve münacat örneğini içermektedir.	
24.	Eserde yer alan harita, Türk dünyasını gösteren ilk harita olma özelliğini taşır.	

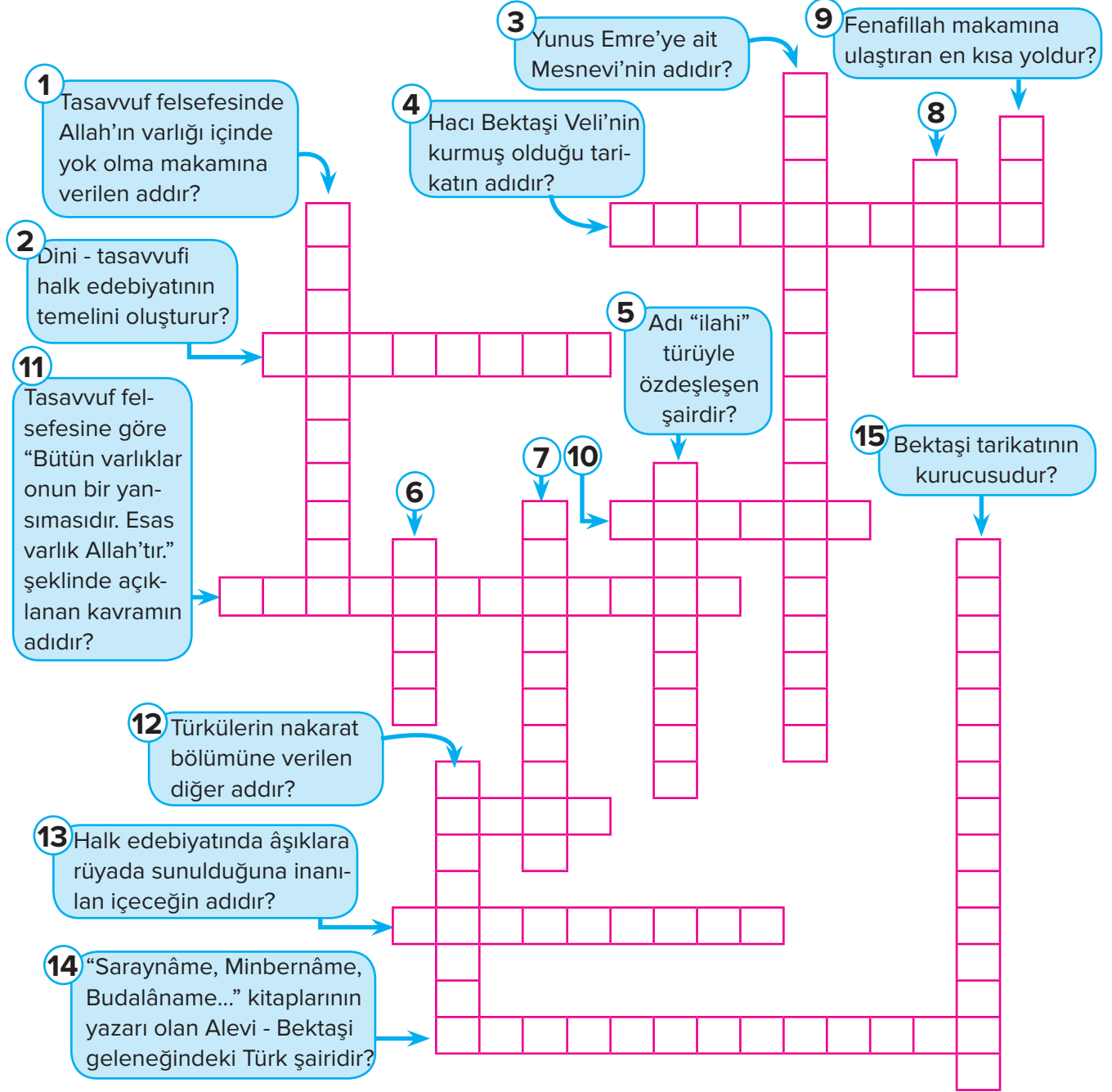
6. Etkinlik: Şemadaki numaralı yerlere uygun sözcükleri yazınız.

7. Etkinlik: Halk şiiri nazım biçimlerinin yanına, o nazım biçimine uygun özellikle eşleşen harfi yazınız.

A. Kafiyeleşimi koşma ile aynı olup 8'li hece ölçüsüyle ve kendine has ezgiyle saz eşliğinde söylenir.	☐ mani
B. Allah aşkını ele alır, genellikle hecenin kısa kalıplarıyla yazılır, özel bir ezgiyle okunur.	☐ ninni
C. Genellikle ilk dördlükte bre, hey, behey gibi ünlemler kullanılarak oluşturulur.	☐ türkü
D. Anonim halk edebiyatının en küçük şiir biçimi olup tek dördlükten oluşur.	☐ koşma
E. Tarikat şeyhlerinin müritlere ahlak, adap gibi konularda söylediği ezgisiz, öğretici şiirlerdir.	☐ semai
F. Hak'tan gelip Hakk'a dönmek düşüncesine dayanır. En az 8 dördlükten oluşur.	☐ varsağı
G. Bebekleri uyutmak için kendine özgü ezgiyle söylenir. Dördlük ve nakaratlardan oluşur.	☐ destan
H. Aşk, sevgi, doğaya övgü içeren koşmalardır.	☐ ilahi
I. Asıl sözlerinin bulunduğu bentler ve her bent sonunda yinelenen nakarattan oluşur. Ezgiyle söylenir.	☐ nefes
J. Yiğitlik, kahramanlık, savaş konularını içeren koşmalardır.	☐ nutuk
K. Hecenin 11'li kalıbıyla yazılır; aşk, ayrılık, doğa, yiğitlik gibi temalar işlenir. Konularına göre adlandırılır.	☐ devriye
L. Yüzeysel bakışta anlamsız görünen ancak derin anlamlar taşıyan iğneleyici ve alaycı üslupla yazılan tekke şiirleridir.	☐ şathiye
M. Bektaşilerin söyledikleri dini içerikli şiirlerdir. Vahdet-i Vücut, Peygamber ve Al-i Beyt sevgisi işlenir.	☐ güzelleme
N. Hecenin 8'li, 11'li kalıplarıyla söylenir. Halk şairlerinin farklı konularda söylediği uzun şiirlerdir.	☐ koçaklama

8. Etkinlik: Soruların cevaplarını bulmacadaki yerlerine yerleştiriniz.

- 6 Bektaşîler arasında "ilahi" türüne verilen addır?
- 7 Mevlana tarafından kurulan Anadolu kökenli tarikatın adıdır?
- 8 Kelime anlamı "Allah'a özgü, Allah'a ait" olup Allah'a duyulan aşkın ve dinî temaların işlendiği özel bir ezgiyle okunan nazım biçimidir?
- 10 Halveti tarikatında ilahiye verilen addır?

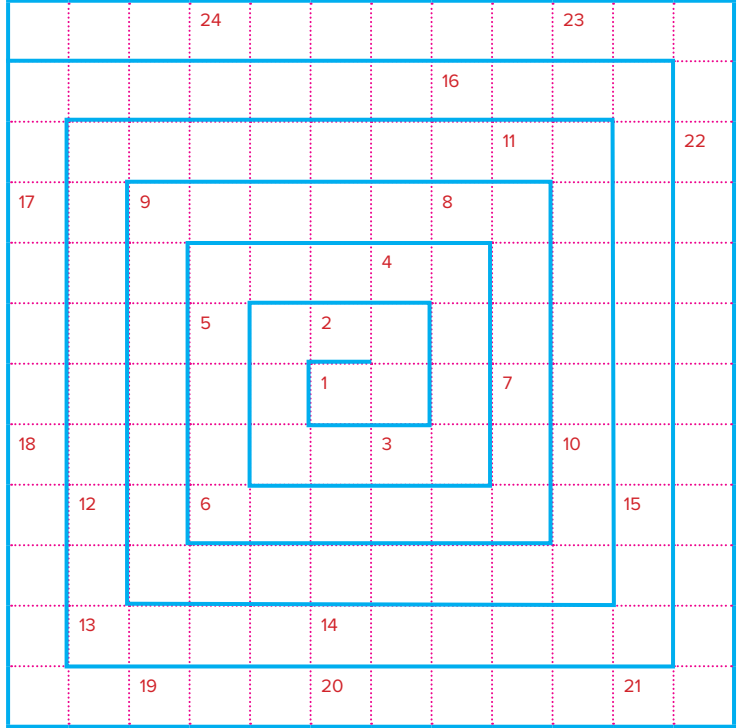
9. Etkinlik: İfadelerin doğru veya yanlışlığına karar vererek uygun kutucuğu işaretleyiniz.

	D	Y
1. Divan edebiyatında “şiir” yegâne sanat dalı olarak görülmüştür.		
2. Divan şiirinde aşk, kadın, şarap konularında yazılan lirik şiirlere kaside denir.		
3. Divan şiirinde gazel ve kasidelerin ilk beytine “makta” son beytine “matla” denir.		
4. Gazeller 5 ila 15 beyitten oluşur.		
5. Divan edebiyatında bir sanatçının yazdığı beş kasideden oluşan bütüne “hamse” denir.		
6. Aralarında konu birliği bulunan gazellere “yek ahenk” her beyti aynı güzellikteki gazellere “yek avaz” denir.		
7. Mecazlarla dolu divan edebiyatında bazı kavramlara yüklenen kalıplaşmış anlamlara “mazmun” denir.		
8. Divan edebiyatında sevgilinin nazı için “gül, gonca, la’l, şarap ve ab-ı hayat” gibi mazmunlar kullanılır.		
9. Divan edebiyatının bilinen ilk temsilcisi Hoca Dehhani’dir.		
10. Gazel ve kasidede kafiye örgüsü “aa, ba, ca, da...” şeklindedir.		
11. Kasidenin en güzel beytine “beytü’l-kasid” veya “şah beyit” şairin mahlasının geçtiği beyte “taç beyit” adı verilir.		
12. Türk edebiyatının en güçlü kaside şairi Nef’i olarak kabul edilir.		
13. Dize ortaları kafiyeli olan ortadan ikiye bölünüp Dörtlük yapılabilecek şekildeki gazellere “musammat gazel” denir.		
14. Hayat dersi veren, öğretici ve veciz söyleyişli gazeller olan hakimâne gazellere Nedim’in gazelleri örnek gösterilebilir.		
15. Eğlence hayatı, aldırış etmeme ve yaşamdan zevk alma konulu rindâne gazellere Nabi’nin gazelleri örnek gösterilebilir.		
16. Kasidelerin ilk beyitlerinden itibaren kasidenin sunulduğu kişiye övgüler başlar.		
17. “Şarkı” türü divan edebiyatına Fars edebiyatından geçmiştir.		
18. Rubai, tuyuğ, şarkı, murabba, terkibibent, terciibent ve muhammesler bentlerle kurulan nazım biçimlerindedir.		
19. Dörtlük sayısı 3 ile 5 arasında değişen şarkıda uyak düzeni “aaaa, bbba, ccca...” şeklindedir.		
20. Müstezatlar gazelin özel bir şekli olup gazel beyitlerinin her bir dizesine birer kısa dize eklenerek oluşturulur.		
21. “Kit’a” en az otuz üç beyitle oluşturulan, matlasız gazellere benzeyen nazım biçimidir.		
22. Her kasidede bulunmayan “tegazzül” bölümü şairin yeteneğini göstermek için kullandığı bölümdür.		
23. Sevgili için yazılan ve şiir yönü ağır basan kasidelerin ilk bölümüne “nesib”; tabiat, bahar, at, bayram unsurlarını içerenlere ise “teşbib” denir.		
24. Allah’ın birliğini anlatan kasidelere “naat”, Hz. Muhammed’e (s.a.v.) övgüler içeren kasidelere ise “tevhid” adı verilir.		

10. Etkinlik: Bir sorunun cevabının son harfi bir sonraki sorunun cevabının ilk harfi olacak şekilde soruların cevaplarını bulmacadaki yerlerine yazınız.

1. Konusu Hz. Muhammed'i (A.S.M.) övmek olan kasidedir?
2. Allah'ın varlığını ve birliğini işleyen kaside türüdür?
3. Halk şairlerinin farklı konularda söyledikleri; savaşlar, afetler, şehir hikâyeleri gibi pek çok tema ile ilgili olabilen, hecenin 8'li ya da 11'li kalıbıyla söylenen uzun şiirlerdir?
4. Kasidenin tasvir yapılan giriş bölümüdür?
5. Tamamı aynı aruz kalıbıyla yazılan birden çok dizeli veya beyitli şiir bölüklerine verilen addır?
6. Kasidenin içinde kasideyle aynı ölçü ve kafiye de yazılmış gazelin olduğu bölümlerdir?
7. İçten duyguları coşkulu bir dille anlatan şiir türüdür?
8. Divan şiirinde genellikle din ve devlet büyüklerini övmek maksadıyla yazılan nazım şeklidir?
9. "Atabetü'l Hakayık" kitabının müellifidir?
10. Bayramlarda sunulan kasidelere verilen addır?
11. Enderun'da yetiştiği için "Enderunlu" olarak da anılan, "şarkı" türünün gelişmesine katkıda bulunan "divan" sahibi şairimizdir?
12. Sözlük anlamı "kırmızı, dudak, al renkli ve kıymetli bir süs taşı" olan, divan şiirinde "ağız" sözcüğünü ifade eden mazmunun adıdır?
13. Eski dilde "sözlük" kelimesinin karşılığıdır?
14. Gazel ve kasidede şairin adının geçtiği beyte denir?
15. "Hane" veya "terkihane" adı verilen 5-10 beyitlik bentlerden oluşan, gazel gibi kafiyelenen 5 ila 10 bentten oluşan nazım biçimidir?
16. Eski Türk dili üzerine birçok yayını olan Orhon Yazıtları ve Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı eserlerinin sahibi olan akademisyendir?
17. Adı "Lale Devri" ve "şarkı" nazım türü ile özdeşleşen divan şairidir?
18. Dört dizelik bentlerden oluşup 3 ila 7 bent arasında değişen nazım biçimidir.
19. Ölüm acısını, ölenin iyiliklerini içeren koşmalara verilen addır?
20. Tabiat, bahar, at, bayram gibi unsurlar içeren kasidelerin ilk bölümüdür?
21. Kasidelerin en güzel beytine verilen addır?
22. Divan edebiyatında şairlerin belli bir düzene göre şiirlerini topladıkları eserlere denir?
23. Şiirde bentlerin sonunda tekrarlanan mısra veya mısralara denir?
24. Bir konunun, bir düşünceyi belirtmek amacıyla işlenmesiyle ortaya çıkan düşünceye denir?

10. SINIF
Türk Dili ve
Edebiyatı

3. ÜNİTE
Şiir

Ünite Değerlendirme Testi - 1

Mehmet BAĞMANCI
Türk Dili ve Edebiyatı
Öğretmeni

1. I. Doğa, aşk, yiğitlik, ölüm, at sevgisi gibi pek çok konuda yazılmıştır.
II. Hece ölçüsü kullanılmıştır.
III. Nazım birimi dördlüktür.
IV. Semai, varsağı, koşuk, destan gibi nazım şekilleri kullanılmıştır.
V. Kopuz adı verilen saz eşliğinde söylenmiştir.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin hangisinde İslamiyet öncesi Türk şiiri ile ilgili yanlış bir bilgi verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. I. "Sığır" adı verilen dinsel sürgün avları ile "şölen ya da toy" denilen dinsel ziyafetlerde söylenen şiirlerdir.
II. Genellikle 7'li hece vezni ile söylenen şiirlerdir.
III. Kafiye düzeni "aaaa, bbbb, cccc..." şeklindedir.
IV. Dörtlükler halinde söylenir.
V. Ahengi sağlamak için yarım kafiyeler, redifler ve asonanslardan yararlanılmıştır.

Yukarıdaki numaralı cümlelerden hangisi "koşuk" hakkında söylenemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. **Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet öncesi Türk şiiri ürünlerinden biridir?**

- A) Sav B) Koşma C) Semai
D) Mesnevi E) Mani

4. ♦ İslamî Dönem Türk edebiyatının ilk eseridir.
♦ Türk edebiyatının ilk mesnevi örneği sayılır.
♦ Türk edebiyatında aruz ölçüsüyle yazılan ilk eserdir.
♦ Türk edebiyatındaki ilk siyasetname örneğidir.

Yukarıda bazı özellikleri sıralanan eser aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Divan-ı Hikmet
B) Kutadgu Bilig
C) Atabetü'l Hakayık
D) Risaletü'n-Nushiyye
E) Divanü Lügâti't-Türk

5. "Atabetü'l Hakayık" eseri hakkında verilen aşağıdaki bilgilerden hangisi doğrudur?

- A) 12. yüzyılın ilk yarısında Ahmet Yesevi tarafından yazılmıştır.
B) Türkçenin ilk derleme sözlüğü sayılmaktadır.
C) Alegorik (sembolik) bir eserdir.
D) Arapça olarak yazılıp Ebu'l Kasım Abdullah'a sunulmuştur.
E) Giriş bölümü gazel biçiminde, asıl konu ile ilgili bölümler ve sonuç bölümü ise dörtlük şeklinde yazılmıştır.

6. **Aşağıdakilerden hangisi anonim halk edebiyatı ürünlerinden biri değildir?**

- A) Koşma B) Türkü C) Bilmece
D) Mani E) Ninni

7. Aşağıdakilerin hangisinde âşık tarzı halk şiiri nazım biçimleri bir arada verilmiştir?

- A) nefes - semai - destan - koşuk
- B) koşma - mani - ninni - türkü
- C) semai - nutuk - devriye - varsağı
- D) koşma - semai - varsağı - destan
- E) sagu - sav - koşuk - koşma

8. I.

Eyerleyin kır atımın ikisin
Fethedeyim düşmanların hepsin
Sabah namazında Bağdad kapısın
Allah Allah deyip açtı Genç Osman

Kul Mustafa

II.

Gel dilberim kan eyleme
Seni kandan sakınırım
Doğan aydan esen yelden
Seni gülden sakınırım

Âşık Ömer

III.

Ya Rab bu ne ölüm, bu nasıl zulüm
Sığmaz yüreklere içler ağlıyor
Çiçeği burnunda giden bu gülüm
Toprağa karışan saçlar ağlıyor

Efkari

IV.

Nesini söyleyim canım efendim
Gayrı düzen tutmaz telimiz bizim
Arzuhal eylesem deftere sığmaz
Omuzdan kesilmiş kolumuz bizim

Serdari

Yukarıdaki numaralı koşmaların türleri hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

- A) I. Taşlama II. Güzelleme III. Ağıt IV. Koçaklama
- B) I. Koçaklama II. Taşlama III. Güzelleme IV. Ağıt
- C) I. Taşlama II. Güzelleme III. Koçaklama IV. Ağıt
- D) I. Koçaklama II. Güzelleme III. Ağıt IV. Taşlama
- E) I. Koçaklama II. Taşlama III. Ağıt IV. Güzelleme

9. ♦ Allah'a duyulan aşk ve dinî temalar işlenir.
♦ Özel bir ezgiyle okunur.
♦ 7'li ve 8'li hece ölçüsüyle dördlükler halinde, 11'li, 14'lü ve 16'lı hece ölçüsüyle beyitler halinde yazılmışlardır.
♦ Kafiye örgüsü ilk dördlük düz veya çapraz, sonraki dördlükler düz örgü şeklindedir.
♦ Heceyle de aruzla da söylenebilir.
"İlahî" nazım biçimi hakkında verilen yukarıdaki bilgilerden kaç tanesi doğrudur?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4
- E) 5

10. Aşağıdakilerden hangisi dini-tasavvufi halk edebiyatıyla ilgili kavramlardan değildir?

- A) Tasavvuf
- B) Heyula
- C) Vahdetivücut
- D) Fenafillah
- E) Aşk

11. Aşağıdakilerden hangisi kasidenin bölümlerinden biri değildir?

- A) Fahriye
- B) Girizgâh
- C) Müstezat
- D) Nesib
- E) Tegazzül

12. "Gazel" hakkında verilen aşağıdaki bilgilerden hangisi doğrudur?

- A) Bentlerle kurulan nazım biçimlerindedir.
- B) Divan edebiyatına Türklerin kazandırdığı bir nazım biçimidir.
- C) İlk beytine "matla", son beytine "makta" denir.
- D) Beyit sayısı konuya ve şairin isteğine bağlıdır.
- E) Türk edebiyatındaki en önemli temsilcisi Nef'i'dir.

10. SINIF
Türk Dili ve
Edebiyatı

3. ÜNİTE
Şiir
Ad Tamlamaları

Mehmet BAĞMANCI
Türk Dili ve Edebiyatı
Öğretmeni

11. Etkinlik: Cümlelerdeki ad tamlamalarını bularak türünü işaretleyiniz.

	Belirtisiz Ad Tamlaması	Belirtili Ad Tamlaması	Zincirleme Ad Tamlaması	Takisiz Ad Tamlaması
1. Çam ağaçlarının sesi nasıl tarif edilmelidir?				
2. Marmara'nın en sıcak günlerinde Soğukoluk sularında yıkanmaya alıştığım için denizi hep serin zannederdim.				
3. Yavrum, şu görünen köyün adı nedir?				
4. O sabah anaokulunun bahçesinde fevkalade bir telaş ve canlılık vardı.				
5. Bahçe renk renk elbiselerle canlı bir çiçek bahçesine dönmüştü.				
6. Gamsız sarı tüylü, ihtiyar bir mahalle köpeğiydi.				
7. Kaz Dağı'nın Adalar Denizi'ne bakan yamaçları ne güzeldi.				
8. Yaşlı adam olanca gücüyle bağırdı: Tahta kaşıklarım var!..				
9. O günden sonra Hasan'ın yüzü gülmemiş.				
10. Elektrik düğmesini mi arıyordunuz? Düğme kapının sağındadır.				
11. Elektrik düğmesinin sesi duyuldu, oda aydınlandı.				
12. Size hikâyesini anlatacağım İznikli leyleği ramazan günü solucan yerken görmüşler.				
13. Sarı süveterli kız merakla kalkıp şoförün yanına geldi.				
14. Leylek, han duvarının dibinde çalımlı çalımlı dolaşıyordu.				
15. Koca bir gün Kızkulesi açıklarında bekledikten sonra ancak gün kararırken rıhtıma çıkabildik.				
16. Babasının karakaplı kitabının içinde şu not kağıdını buldu.				
17. Onu senin hasretin, harbin yoksulluğu kocattı evlat!				
18. Karanlık bir geceydi, esen rüzgarda yanık bir harabe kokusu vardı.				
19. Kalın sopasını sürüyerek yürüyen bir mahalle bekçisi onu gördü.				
20. Derin bir iç huzuruyla, garın mermer merdivenlerinden ağır ağır çıktı.				
21. Bugün martılar kayıkların üzerinde uçuşmuyorlar.				
22. Hayatın iradesine ve kanunlarına karşı isyan etmemeliydi...				
23. Kapının ardından şemsiyesini aldı, sokağa çıktı...				
24. Yüzlerce senelik zeytin ağaçlarının dallarına baktı.				

12. Etkinlik: İfadeler doğru ise “D”, yanlış ise “Y” yazınız.

	D/Y
1. “Onun gibisi” örneğinde tamlayan zamir olup çekim eki almış, belirtili isim tamlaması oluşturmuştur.	
2. “Tekirdağ köfte” tamlamasında tamlanan eki düşmüştür.	
3. Belirtisiz ad tamlamalarında tamlayan ile tamlanan arasına başka sözcükler girebilir.	
4. “Elma ağacı” tamlamasında tamlayan ile tamlanan arasında “tür ilgisi” bulunmaktadır.	
5. Van Kalesi tamlamasında tamlayan ile tamlanan arasında “yer ilgisi” bulunmaktadır.	
6. “Sigara böreği” tamlamasında tamlayan ile tamlanan arasında “benzerlik ilgisi” bulunmaktadır.	
7. “Vali Bey'in aracı” tamlamasında tamlayan ile tamlanan arasına başka sözcük girmiştir.	
8. “İstanbul'un tarih kokan sokakları” tamlamasında hem tamlayanın hem de tamlananın sıfatı belirtilmiştir.	
9. “Bir türlü yakalanamayan bilgisayar korsanı” ifadesindeki belirtisiz ad tamlaması bir sıfatla nitelenmiştir.	
10. “Pahalı mutfak takımının ucuz masa örtüsü” ifadesinde hem tamlayan hem de tamlanan sıfatla nitelenmiştir.	
11. “Severim kırların yeşil göğsünü / Bütün süsünü” dizelerinde bir tamlayan birden çok tamlanana bağlanmıştır.	
12. “Dünyaya geldiğim anda / Yürüdüm aynı zamanda / İki kapılı bir handa / Gidiyorum gündüz gece” dizelerinde ad tamlaması kullanılmıştır.	
13. “Rüya gibi bir akşamı seyretmeye geldin / Çok benzediğin memleketin her tepesinde” dizelerinde ad tamlaması kullanılmamıştır.	
14. “...En çok güz ayları ve yağmur yağınca / Alçalır ya bir bulut, o hüzün bulutunda...” dizelerindeki ad tamlamasının tamlayanı ile tamlananı arasında “mecaz anlam ilgisi” bulunmaktadır.	
15. Kişi zamirleri ile kurulan söz öbekleri her zaman belirtisiz ad tamlamasıdır.	
16. “İşçinin, memurun, çiftçinin, esnafın hakkıdır bu.” cümlesindeki tamlamada bir tamlanan birden çok tamlayana bağlanmıştır.	
17. “Bu bayrak bizimdir” cümlesinde tamlananı düşmüş bir ad tamlaması vardır.	
18. “Varlığı bize hep kuvvet verdi.” cümlesinde tamlayanı düşmüş bir ad tamlaması vardır.	
19. “Düşünüyorum sesini gökyüzünün.” cümlesinde tamlayan ile tamlananı yer değiştirmiş bir belirtili ad tamlaması vardır.	
20. “Ömerlerin ev buralarda olmalı...” cümlesindeki ad tamlamasında tamlanan eki söylenmemiştir.	
21. “O mavi gül çırpınıp gözlerinin ufkunda / Belki de beklenen gün müjdesi sahilinin...” dizelerinde bir yerde belirtili ad tamlaması kullanılmıştır.	
22. “Kitaplardan bazıları ıslanmıştı.” cümlesindeki ad tamlamasında tamlayan eki yerine “-den, -dan” eki kullanılmıştır.	
23. “Emir senin vazife benim.” ifadesinde tamlananı düşmüş iki ad tamlaması vardır.	
24. “GAP'ın başkenti Şanlıurfa” tamlamasındaki belirtili isim tamlaması sıfat görevinde kullanılmıştır.	

1. Ağaçlar sonbahara hazırlanıyor
Bu şehir o eski İstanbul mudur?
Karanlıkta bulutlar parçalanıyor
Sokak lambaları birden yanıyor
Kaldırımlarda yağmur kokusu
Ben sana mecburum sen yoksun
Attila İLHAN
- Yukarıdaki dizelerle ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**
- A) Belirtili ad tamlaması kullanılmamıştır.
B) Birden fazla ad kullanılmıştır.
C) Birden fazla adıl kullanılmıştır.
D) Sıfat tamlaması kullanılmıştır.
E) Üç yerde belirtisiz ad tamlaması kullanılmıştır.

2. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde tamlayıcı ve tamlananı yer değiştirmiş belirtili ad tamlaması kullanılmamıştır?**
- A) Farkı yok, mantarlaşmış kayadan derimin.
Yüzümde çizgi çizgi imzası kaderimin
B) Geçti güzelliği yaz günlerinin
Açık pencereler damlar, bahçeler..
C) Ben adını seviyordum en çok gecenin
Mücevher kutusundaki afyon ruhunu
D) Şimdi, şu akşam saatinde
Dönüyorum görmüş, geçirmiş, atlatmış,
Gözlerin doymayan sahilinde.
E) Belki de rüyası büyük cetlerin,
Beyaz bahçesinde su seslerinin.

3. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde tamlayıcı belirtisiz isim tamlaması olan bir zincirleme ad tamlaması kullanılmıştır?**
- A) Akşamüstüne doğru, kış vakti;
Bir hasta odasının penceresinde
B) Bana vuran eller değil, yar oldu,
Bu dert benim dertlerimin başıdır.
C) Suların yeşili, göklerin mavisi,
Lapinaların en harelisi..
D) Sevip sevip yâri ele kaptırmak
Kara bahtın bana eski işidir.
E) Bozma sakın odanı, olsun bana teselli,
Dört köşesinde vardır dört şairin hayali.

4. I. Bir merhamettir yanan, daracık odaların,
İsli lâmbalarında, isli lâmbalarında.
II. Atılan elbiseler, boğazlanmış bir adam,
Kırık masalarında, kırık masalarında.
III. Atıyor sızılarını, çıplak duvarda nabzı,
Çivi yaralarında, çivi yaralarında.
VI. Kulak verin ki, zaman, tahtayı kemiriyor,
Tavan aralarında, tavan aralarında.
V. Ağlayın, âşinasız, sessiz, can verenlere,
Otel odalarında, otel odalarında!...

Yukarıdaki numaralı beyitlerin hangisinde ad tamlaması kullanılmamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. I. Ben ozanım; ışığın bilinci, yerin ruhu!
II. Görünmez gölgesiyim, külüyüm yanan sevilerin,
III. Evren mangalında yıllanmış közüm,
IV. Bir başka gün elektronlarıyım atomların
V. Tüm yıldızların ışıklarını ben yansıtırım yüzünüzle!

Yukarıdaki numaralı dizelerin hangilerinde tamlayanı sıfat almış belirtili ad tamlamasına yer verilmiştir?

- A) I ve III B) II ve IV C) III ve V
D) I ve IV E) II ve V

6. “Annem, babamın kalpsizliğinden ziyade,
evlatlarının bu kayıtsızlığına karşı içli bir
hâlde günden güne daha fazla üzülüyor
ve bitiyordu. Bir derdi vardı: Üsküp’e gitmek, Müslüman şehrinde, akrabası, tanı-
dıkları ve konu komşu arasında ölmekti. Babam daha fazla dayanamadı. Annemi ve kardeşlerimi Üsküp’e göndermeye karar verdi. Ben Selanik Lisesinde tahsil göreceğim için Selanik’te kaldım...”

Yukarıdaki altı çizili bölümlerden hangisinde tamlananı sıfat almış belirtili ad tamlamasına yer verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. **Aşağıdaki atasözlerinin hangisinde tamlayanı düşmüş bir ad tamlaması vardır?**

- A) Adamın iyisi iş başında belli olur.
B) Armut dalının dibine düşer.
C) Ağaca balta vurmuşlar “sapı bedenimden” demiş.
D) Abanın kadri yağmurda bilinir.
E) Akşamın hayrından sabahın şerri iyidir.

8. Genç adamın sıcak eli, sanki Türkiye üzerinde dolaşiyor. Bize o mescit bahçesindeki çok eski bir çilehaneyi gezdirmek istedi. Çilehane, toprağın sekiz on basamakla inilen derinliğindeydi. Kapısı demir parmaklıkların arkasında olmalıydı...

Yukarıdaki parçayla ilgili verilen aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Hem tamlayanı hem tamlananı sıfat almış belirtili ad tamlaması kullanılmıştır.
B) Tamlayanı düşmüş ad tamlaması kullanılmıştır.
C) Zincirleme ad tamlaması yoktur.
D) Takısız ad tamlaması kullanılmıştır.
E) Sıfat tamlamasının tamlayanında belirtisiz ad tamlaması yer almıştır.

9. Bu dağlar sadece adlarıyla memleketin bir köşesinde bir nevi “semavat” rüyası kurmuş gibidirler. Asırlar boyunca bu yaylalarda sürü otlatan, kışın günlerce süren kurt avları yapan, masal kızları bakışlı ge-yiklerin peşinde yolunu şaşırarak, hülasa hemen bütün seneyi yıldızlarla sarmaş dolaş yaşayan insanların rüyası. Burada gecenin dört bir yandan getirip çadırımızın üzerine yıktığı bin türlü ses ve uğultu arasında ben hep bu dağın şöyle bir gördüğüm mağrur ve dumanlı başını düşünmüşüm.

Yukarıdaki parçada kaç belirtili ad tamlaması kullanılmıştır?

- A) 5 B) 4 C) 3 D) 2 E) 1

10. SINIF

Türk Dili ve Edebiyatı

3. ÜNİTE

Şair

Cevap Anahtarı

Mehmet BAĞMANCI
Türk Dili ve Edebiyatı
Öğretmeni

1. Etkinlik

1. şiir
2. lirik şiir / pastoral şiir / epik şiir / didaktik şiir / satirik şiir
3. nazım / manzume
4. sözlü / divan şiiri / halk şiiri
5. hece / kopuz
6. yedili / sekizli / on birli
7. dörtlük / Öz Türkçe
8. at sevgisi / askerlik / binicilik / ölüm
9. sığır / şölen / toy / koşuk
10. yağ / sagu
11. sav
12. destan

2. Etkinlik 1. a 2. c 3. a 4. b 5. d 6. a 7. c 8. b 9. c 10. a 11. c

3. Etkinlik 1. c 2. c 3. c 4. c 5. c 6. b 7. b 8. a 9. b 10. c 11. a

4. Etkinlik:

1	2	3	4	5	6	7	8
D	D	Y	Y	D	D	D	D

5. Etkinlik:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
A	B	A	B	C	C	A	A	B	D	D	B	C	C	C	A	A	B	B	D	A	A	A	B

6. Etkinlik: 1. Ninni 2. Âşık Tarzı Halk Şiiri 3. Semai 4. Varsağı 5. Koçaklama
6. Taşlama 7. Tekke Şiiri 8. Nefes 9. Devriye 10. Şathiye

7. Etkinlik: D - G - I - K - A - C - N - B - M - E - F - L - H - J

8. Etkinlik: 1. Fenafillah 2. Tasavvuf 3. Risaletün Nushiye 4. Bektaşilik 5. Yunus Emre
6. Nefes 7. Mevlevilik 8. İlahi 9. Aşk 10. Cumhuriyet
11. Vahdetivücut 12. Kavuştak 13. Aşk Badesi 14. Kaygusuz Abdal 15. Hacı Bektaş Veli

9. Etkinlik:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
	D	Y	Y	D	Y	D	D	Y	D	D	D	D	D	Y	Y	Y	Y	D	D	D	Y	D	D	Y

10. Etkinlik: 1. Naat 2. Tevhid 3. Destan 4. Nesib 5. Bent 6. Tegazzül
7. Lirik 8. Kaside 9. Edip Ahmet Yükneki 10. İydiyye 11. Enderunlu Fazıl 12. Lal
13. Lügat 14. Taç Beyit 15. Terkibibent 16. Talat Tekin 17. Nedim 18. Murabba
19. Ağıt 20. Teşbib 21. Beytü'l Kasid 22. Divan 23. Nakarat 24. Tema

Ünite Testi - 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
D	C	A	B	E	A	D	D	E	B	C	C

11. Etkinlik: **Belirtisiz Ad Tamlaması:** 2, 5, 6, 7, 10, 12, 15, 16, 18, 19, 20 **Zincirleme Ad Tamlaması:** 1, 7, 11, 14, 16, 24
Belirtili Ad Tamlaması: 2, 3, 4, 9, 10, 13, 17, 21, 22, 23 **Takısız Ad Tamlaması:** 8, 20

12. Etkinlik:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
	D	D	Y	D	D	D	Y	Y	D	D	D	Y	Y	D	Y	D	D	D	D	D	Y	D	D	D

Ünite Testi - 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
E	D	A	B	E	B	C	C	A